

„Janč!“

Toda vrata so se zaprla tik pred njim. Vse slab in betežen je obstal sam sredi sobe.

Nekje v stanovanju je bila ura. Spodaj na ulici je že potihnil vrvež, noč je gluha in topla dremala med hišami. Martin se je počasi obrnil. Sveče so mu migotale pred očmi, blede človek med njimi mu ni bil več tako daleč in tuj. Menda je zdaj šele prav do dna razumel, kaj se je zgodilo. Truden in potrt se je spustil na stol kraj mrliškega odra in zagrebel obraz v dlani.

„Katra! Katra!“ je potožil in ustnice so mu krčevito zadrhtele. Toda nihče ni čul tega izgubljenega vzdih, nihče se ni zmenil za izžetega starca, ki je sam in zapuščen začutil, da je prav za prav že prispel do konca.

„Univerzitetna biblioteka“ v Ljubljani

Dr. Joža Glonar

Postavil sem jo v narekovaje, ker je še ni, zapisal pa sem jo vendarle, ker na nek način med nami vendarle živi in se udeje tvuje. Prav za prav ne živi, ampak bolj životari; in tudi njeno udejstvovanje je precej podobno počenjanju dobrega plavača, ki so ga z zvezanimi rokami in nogami vrgli v Savo, sedaj pa mirne duše gledajo z brega, kako bo prišel na drugo stran. V tem položaju se mi v resnici smili; in ker mi srce pravi, da imam nekaj pravice do tega, da se za to siroto potegnem, sem sklenil napisati teh par vrstic. Dolgoletna izkušnja me je namreč do dobra poučila, kako malo znana je ta Pepelka v Ljubljani, kako malo znan njen dom in njeno življenje.¹ Zato dobro ljubljansko srce niti ni imelo in nima prave možnosti, da bi se zganilo v iskrenem sočutju, ki se včasih vendarle še izživi v dejanski pomoči. In to možnost mu hočem dati.

Dragi moj Ljubljčan! Če stopaš po Poljanski cesti proti Ambroževemu trgu, boš nekako v sredi pota na desni strani — na levi je „Štrajzel“, ki ga tako poznaš, kaj ne? — torej na desni strani opazil imenitno stavbo — da, prav imaš, to je „Poljanska gimnazija“, ki jo imenujete tudi „Gimnazija na Poljanski cesti“, ki pa se uradno imenuje „II. državna realna gimnazija v Ljubljani“, čeprav je z velikimi črkami napisano nad vhodom „Kraljeva državna gimnazija“. Vidim, da si dober Ljubljčan, ki ne ve samo za „Štrajzla“, ampak tudi za lokale, kjer se toči napoj, bridek za marsikoga,

¹ Absolviran slavist, ki je 1911 E. Denisu razkazoval Ljubljano, je vedel, koga vodi, pa se ni domislil, da bo tega učenjaka prej zanimala licejska knjižnica, ko posebna soba pri „Novem svetu“.

učenost. Vidim, da si v letih, ko ima mož otroke že v srednjih šolah, pa si dela skrbi, kaj bo ž njimi. No, ko bodo tvoji opravili maturo, če jih imaš ravno na Poljanah, nikari ne misli, da bodo rešeni potov v to stavbo pred nama. Če bodo hoteli s svojimi študijami naprej, bodo morali zopet prihajati sem, ž njimi vred pa tudi celo oni, ki hodijo v gimnazijo v Vegovi ulici, pri „Narodnem domu“, pri uršulinkah ali bogvekejše še v Ljubljani, Mariboru itd. In še celo v mnogo bolj od Ljubljane oddaljenih krajih. Kako to? Stopiva bliže! Pod onim velikim napisom se stiska še drugi: „Študijska knjižnica“, ki se je nekdanj imenovala tudi „Licejska knjižnica“, kar je včasih povod, da jo dolžijo zvez z „licejem“ na Bleiweisovi cesti (taka sumničenja so prav brez vsake podlage!), v državnem „budžetu“ je zapisana kot „Državna biblioteka“ in nosi zato od nekaj let sem to ime tudi na svojih pečatih in štampiljkah, jaz in z menoj mnogi pa jo imenujemo „Univerzitetno biblioteko“ (kar bi se lahko po naše reklo tudi „Vseučiliška knjižnica“ — toda za ime nam ne gre toliko, kolikor za stvar). Vidiš, v tole biblioteko hodijo gimnazijci, če so se po maturi odločili za univerzo. Nekoliko so na boljšem zaradi tega, ker se jim ni treba vzpenjati v nadstropja, ampak krenejo gladko v pritličju na levo. Ta stavba ima namreč pod eno streho dva popolnoma samostojna zavoda, vsakega z lastnim ravnateljem, osebjem, upravo in delokrogom. Biblioteka pa je vedno čutila, da je v stavbi samo nekak „osebenjek“, in bi se rada izselila čimprej; ko se bo, bo gimnazija pridobila dovolj prostorov za novo gimnazijo, tako da bo lahko ustvarila dva popolnoma ločena oddelka: fantje bodo šli mirno na levo, dekleta spodobno na desno. Ko bi se to vendar že kmalu lahko zgodilo! Zakaj? Na to vprašanje in na tvoje začudenje nad temi različnimi imeni, ki so že marsikom delala preglavice, ti ravno nameravam odgovoriti. Zato pa moram poseči nekoliko dalje nazaj.

I.

Kakor drugod, so tudi na ozemlju, ki nas tukaj v prvi vrsti zanima, prve šole nastale v zvezi s cerkvijo: v njih si je svetna in redovna duhovščina vzgajala svoj naraščaj. Najuspešnejši šolski pripomoček pa je ravno knjiga, in tako ni nobeno čudo, da nahajamo že zgodaj pri velikih cerkvah in samostanih zbirke knjig: v Stični je taka zbirka dokazana že v 12. stol. (in je deloma še danes ohranjena), v zvezi s šentpetersko cerkvijo, najstarejšo v Ljubljani, se že v 13. stol. omenja učitelj, ki si ga tudi v oni dobi ne moremo misliti brez knjig. Te knjige so se od kraja samo pisale, od srede 15. stol. naprej pa že tudi tiskale. Tako so prve zbirke knjig, knjižnice, nastale v zvezi s cerkvami. Čim bolj pa se je s humanizmom izobrazba širila tudi med posvetne kroge, tem pogostejše so biblioteke tudi v rokah posvetnih posameznikov in korporacij. Tak posvetnjak je med nami bil n. pr. „iuris utriusque doctor Georgius Zaulus“, ki je živel v drugi

polovici 16. stol.; njegova vnučka, „nobilis et castissima virgo Susanna“, pa je očitno živela bolj v starih tradicijah, ker je biblioteko svojega starega očeta l. 1642 podarila stiškemu samostanu. Vse te biblioteke pa niso bile javne v današnjem smislu besede, bile so pristopne samo razmeroma ozkemu krogu interesentov. Prvo javno knjižnico so v Ljubljani ustanovili 1565 protestantski deželni stanovci, drugo „Academia operosorum“ 1701, toda ne ena ne druga v takratnih časih ni mogla vršiti svoje naloge. Temelj prvi, največji ljubljanski knjižnici je dala šele knjižnica ljubljanskih jezuitov.

Nad poldrugo stoletje so bili ljubljanski jezuiti na vodilnem mestu v šolstvu, s katerega jih vsi napori svetne duhovščine in posvetnega razumnosti niso mogli izrinuti vse do l. 1773, ko je bil njihov red od papeža razpuščen. Nov udarec jih je zadel takoj sledeče leto, ko je 28. junija izbruhnil požar v njihovem kolegiju. Knjige, ki so se ob tej priliki rešile pred ognjem, je podarila cesarica Marija Terezija ljubljanskemu „liceju“, ki je bil nekako posvetno, od države ustanovljeno nadaljevanje višjih jezuitskih šol. Teh 637 del je bilo prvi zametek „licejske knjižnice“, ki je bila shranjena v nekdanji „reduti“ na šentjakobskem trgu in določena za javno porabo. Še istega leta 1774. je deželni svetnik Raigersfeld zbirko pomnožil z družinsko biblioteko pl. Raigersfeldov, ki jo je podaril liceju. Nakupovale so se knjige (1776—84) iz obresti zaseženega jezuitskega premoženja, javnost zbirke pa je bila precej omejena s tem, da so smeli knjige na dom jemati samo profesorji liceja, kar je veljalo do l. 1849. 1778 se je biblioteka pomnožila z zbirko knjig generalnega vikarja pl. Peera, še več pa ji je prišlo dotoka iz samostanov, ki jih je razpustil cesar Jožef II. Dvorni reskript z dne 23. septembra 1782 je namreč določil, da se naj biblioteke razpuščenih samostanov oddajo javnim znanstvenim knjižnicam dotičnih dežel, razen onih del, ki jih bo zase zahtevala dvorna biblioteka na Dunaju. Na ta način je biblioteka pridobila že l. 1782 rokopise in knjige iz kartuzijanskega samostana v Bistri, 1784 pa ljubljanskih avguštincev. Ljubljanski bosopeti avguštinci so svojo knjižnico še pred razpustom prostovoljno odstopili liceju. 1785 je prišla knjižnica cistercijanov v Kostanjevici, 1786 servitov v Devinu, 1790 cistercijancev v Stični. Na ta način je biblioteki priraslo nad 15.000 zvezkov. Knjige pa so prihajale tudi od drugih strani. Biblioteke „Academiae operosorum“ (danes Semeniška knjižnica) in Auerspergov v „Knežjem dvorcu“ (danes v gradu Losensteinleitu na Gornjem Avstrijskem) se sicer ni posrečilo pridobiti, novih pobud pa je dala „Družba za poljedelstvo in koristne umetnosti na Kranjskem“ (1767—87), nekaka predhodnica poznejše Kmetijske družbe, ki pa je zasledovala bolj znanstvene cilje. Ta je skrbela, da misel na ustanovitev javne knjižnice ni zaspala, ko pa se je razšla, je oddala svojo knjižnico liceju. Posebno dragocen prirastek pa je dobila knjižnica 1798 v štirih zabojih, v

katerih so bili ostanki nekdanje biblioteke kranjskih protestantskih deželnih stanov, ki se je od l. 1616 hranila v Gornjem gradu, kamor jo je bil dal spraviti ljubljanski škof Tomaž Hren. Tako je bila knjižnica že razmeroma dobro oskrbljena s knjigami, potem ko je 15. februarja 1794 postala dostopna vsem, ki so „željni branja“.

Nadaljni razvoj knjižnice je bil bolj odvisen od potreb ljubljanskih šol ko pa od znanstvenih interesov in potreb ljubljanskega izobraženega občinstva. To celo še v dobi, ko so po vseh šolah že bile urejene knjižnice za profesorje in učence. Ravnatelji knjižnice, ki so sami izhajali iz teh krogov, so se s tem dejstvom molče sprijaznili, saj se jim je zdelo popolnoma naravno. Notranji razvoj knjižnice in nje učinkovanje navzven pa je tak položaj moral ovirati. Tako dobimo na eni strani kuriozitetu, da je knjižnica še v 20. stol. morala iz redne dotacije naročiti „Archiv für Gynäkologie“ za ljubljansko babiško šolo (od 1862 naprej), na drugi strani pa obžalovanja vredno dejstvo, da nikdar ni mogla prav zainteresirati krogov razumništva izven šol. Tako razmerje je navadno enostransko, temelji na zavesti dolžnosti in pravice in izključuje večino izobraženstva, v kateri se najlažje najdejo ljudje, ki stopijo do zavoda te vrste v intimnejše stike. Poleg vsega tega pa ima vsaka večja biblioteka še svojevrstne lastne potrebe, na katere brez škode za lastni razvoj ne sme in ne more pozabiti. — Ta odvisnost od razvoja ljubljanskega šolstva je knjižnici v 19. stol. dala značilne poteze. Splošna bibliotечna politika Avstrije in odlok, s katerim je knjižnica l. 1807. dobila pravico do vseh tiskov v avstrijski „kronovini“ Kranjski (1810 za „Ilirske province“), sta ji povrh še pritisnila pečat provincijalnosti. Vendar pa se že zgodaj kažejo znamenja, ki jo označujejo kot centralno slovensko knjižnico. Ljubljana je bila vedno nekak centrum slovenske knjižne produkcije, in tako se je večina slovenskih tiskov zbirala v ljubljanski knjižnici. Izvenkranjske slovenske tiske je sistematično začel zbirati za knjižnico že Čop, pozneje so pomagali nakupi, darila in izmenjava dublet. Čim bolj pa se je širil slovenski tisk izven Kranjske, tem hujše so se kazale vrzeli. S knjigami še nekako gre, skoro nepremagljive pa so težkoče pri iskanju našega časopisja, ki se je zbiralo v Avstriji v bibliotekah v Trstu, Gorici, Celovcu in Gradcu. Šele letos je knjižnica kompletirala svojo serijo tako pomembne publikacije, kakor je „Koledar družbe sv. Mohorja“, kedaj bodo kompletne njene serije „Eдинosti“, „Soče“, „Mira“, „Slovenskega gospodarja“ in enakih publikacij? In kako stojimo s slovenskimi tiski v Ameriki? Kdor ve, da nam naše časopisje nadomešča naša „Monumenta historica“, bo lahko uvidel, kake probleme so rodile sile, razvijajoče se iz notranje prirode biblioteke, katere delokrog je bil odkraja popolnoma lokalni.

Ko je 1790 zasedel avstrijski prestol cesar Leopold II., se je kranjskim deželanom posrečilo zbuditi njegovo zanimanje za to „njihovo“ bi-

blioteko. Zato si jo je na svoji poti v Reko 25. avgusta 1791 ogledal in od ravnatelja Wildeja zahteval poročilo o njenem stanju in spomenico o njenem bodočem delovanju. Oboje je odločilno vplivalo na njen nadaljnji razvoj. Na zunaj je doživela dve značilni spremembi. 1791 se je iz stare redute preselila v poslopje liceja (na današnjem Vodnikovem trgu), kjer je ostala vse do l. 1901., ko se je moralo poslopje podreti zaradi poškodb ob potresu l. 1895. Del biblioteke se je moral že 1897 izseliti v muzej, ostanek pa 1901 v privatno hišo v Beethovnovi ulici. V tem bednem provizoriju je živela vse do l. 1907., ko se je preselila v svoje sedanje stanovanje. Ko so 1850 reorganizirali avstrijsko šolstvo, je bil licej odpravljen, gimnazija pa je osnovala svojo lastno biblioteko. Zato je tudi „Licejska biblioteka“ zgubila svoje ime ter se je odslej imenovala „Študijska“. Nje notranji razvoj je ozko spojen z imeni bibliotekarjev Wilde (1789—1809), Kalister (1809—28), Čop (1828—35), Likawetz (1835—50), Kastelic (1850—65), Muys (1865—97), Stefan (1897—1909). Od njih je dobila biblioteka oni notranji ustroj in zunanje lice, ki ga je kazala ob selitvi v svoje nove prostore na Poljanski cesti. Poleg rednih nakupov se je njeno knjižno bogastvo množilo s številnimi darovi in volili. Take so ji naklonili: jezuitje Inocenc pl. Taufferer, Jakob Knauer in Gabriel Gruber, baron S. Zois, botanik Pr. Hladnik, Flachenfeldov kanonikat in Schillingova ustanova, Fr. Miklošič, grof Welsperg, Andrej grof Hohenwart, Fr. Metelko. Ravnatelji pa so obenem vedno znali mobilizirati tudi izredna denarna sredstva, kadar je bila prilika za nakup knjig po kakem umrlem znanstveniku ali knjigoljubcu. Tako so bile pridobljene v celoti ali v delih sledeče biblioteke: apelacijskega svetnika V. Modestija (1802), J. Japelja (1808), barona S. Zoisa (1823), M. Čopa (1836, 1844), J. Kopitarja (1845), pl. Flödniga (1857), gubernijalnega svetnika Laufensteina (1871). Tukaj in prej imenovana imena so onemu, ki jih količkaj pozna, pač dovolj dobro poročstvo, da je biblioteka z njihovimi knjigami v resnici obogatela. Po svoji tradiciji, svojem namenu in imenu je bila biblioteka znanstvena, toda v drugi polovici 19. stol. se je na to nekako pozabilo. 1856 so dobili pravico iz nje si izposojati knjige na dom tudi srednješolci, najprej samo iz višjih razredov, pozneje tudi iz nižjih, 1876 tudi učiteljiščeniki. Večina te mladine pa v biblioteki ne išče znanosti ali pouka, tega ima tako v šoli na pretek, ampak zabave. Ker se je biblioteka morala pri nakupovanju knjig ozirati na potrebe in okus teh gostov, je s tem avtomatično zniževala višino in kvaliteto svojih knjig. Neizbrisni sledovi pričajo vrhu tega še danes, kako redka je v mladini zavest, da mora taka biblioteka svoje knjige konservirati, ne pa konsumirati. Zato ni prav nobeno čudo, da je Levstik svojo nevoljo nad takimi gosti včasih pokazal na prav drastičen način. To za znanstveno biblioteko nevzdržno razmerje je trajalo vse do leta 1896., ko ga je končal s svojimi posledicami — potres.

(Dalje prihodnjič.)

„Univerzitetna biblioteka“ v Ljubljani

Dr. Joža Glonar

II.

V nove prostore je selil biblioteko ravnatelj Stefan, ki je njeno zgodovino in nje notranji ustroj, kakor se je v teku časa razvil — z vsemi njegovimi dobrimi in slabimi stranmi — prav dobro poznal. Saj je obširno opisal zgodovino svoje biblioteko, segajočo do 1901 (v *Mitteilungen des Musealvereines für Krain*, 1907, 1—116; od tam so tukaj posneti zgodovinski podatki). Zgodaj je spoznal, da je ob selitvi v nove prostore prišel za biblioteko čas neodločljive notranje preorganizacije. V to ga je sililo spoznanje, da je nova biblioteka zgrajena že po modernem „magacinskem“ načelu, ki je bistveno različno od starega principa, ki je bil stara hrbtnica notranje organizacije njegove biblioteko: nekdanj so se knjige postavljale po strokah, moderni sistem pa vidi v knjigi samo objekt, ki zavzema v magacinu toliko in toliko prostora. Kaj je vsebina te ali one knjige, za to se pri tem prašanju novejši bibliotekar prav nič ne briga več, zanj je odločilen v tem prašanju edinole format. Na mesto „scientificnega kataloga“ je stopil pusti „inventar“, na mesto „lokalne signature“, ki je s stroko vred označevala tudi sobo, omaro in polico, je stopil mehanski „numerus currens“, tekoča številka prej omenjenega inventarja. Sila razmer je bibliotekarjem dokazala, da ne morejo zadeti dveh muh na en mah, zato so se mirno vdali: „Pa bomo najprej to, potem pa drugo!“ Tako se je — res da dovolj pozno — tudi v ustroju bibliotek pokazalo lice nove dobe: stari je bil zakesnela ilustracija srednjeveškega nazora o zaključenosti vseh znanosti, ohranjena po tradiciji (ki se skriva še danes v ameriškem „decimalnem“ znanstvenem sistemu, odsevu puritanskega „dekaloga“), novi je izpoved misli razvoja, ki mu tudi v svojem okviru daje možnosti za razmah.

Ker je Stefan videl, da se njegova biblioteka nikakor ne prilega novemu okviru, ki se zanjo pripravlja, je sklenil obenem s preselitvijo postaviti biblioteko po tekočih številkah (dovoljenje za to je dobil že v poletju 1901), kar pa bi nujno imelo za posledico, da bi bilo treba vso biblioteko na novo opisati, t. j. napisati nov inventar (l. c. 91, 92, 112). Zgodilo pa se ni ne eno ne drugo, vse je ostalo pri starem. Nekoliko se zdi, da si je Stefan, bolehen in povrh še utrujen vsled dolgoletne mučne uprave na dva kosa razklane biblioteko, nekako tako mislil, kakor kak naš star kmetski očanec: „Dokler bom jaz živ, bo že še šlo...“ Menda je kmalu spoznal dalekosežne posledice svojega predloga, spoznal, da jih z osebjem, ki mu je na razpolago, ne bo zmogel, spoznal pa menda tudi vso neprikladnost nove stavbe, ki je bila zgrajena kot provizorij in mehanično kopirana po slabem vzorcu.

O biblioteki kot zgradbi govori voditelj stavbe celotne zgradbe J. Hanuš (Izv. c. kr. II. drž. gimn. v Ljubljani o šolskem letu 1907—08, str. 57—64; tam so priobčeni tudi tlorisi). Tam nas zanima v prvi vrsti sledeči odstavek (str. 62): „Prostori za zalogo knjig študijske knjižnice so od tal do tal po 4:80 m visoki, kar se je doseglo s tem, da so se tla v pritličju znižala za 45 cm, oziroma zvišala proti strehi za 45 cm; tako je bilo mogoče s pomočjo hrastovih, na železnih nosilcih slonečih bran razdeliti višino posameznih nadstropij na dva oddelka, ki ležita drug nad drugim. S tem se je učinilo, da se dajo knjige jemati brez lestev z roko iz predalov knjižnih polic. Ako bi se morala preseliti študijska knjižnica v kako drugo poslopje, se po odstranitvi omenjenih bran prav lahko prilagodijo dotični prostori nadstropnim visočinam drugih prostorov v glavnem poslopiju, ne da bi bilo treba podreti knjižnične strope.“ Jasno je iz tega opisa brez vsakega dvoma, da se je ta stan biblioteke že pri projektiranju smatral za provizorij, t. j., projektant ni mislil na potrebe biblioteke, ampak na potrebe njene eventualne naslednice. Povrh pa se je za zgled vzela nova stavba univerzitetne biblioteke v Gradcu, pri kateri so imeli vso besedo inženjerji, bibliotekarji pa prav nobene. To se je med drugim pokazalo n. pr. v potratni globini knjižnih polic, ki jo je mogel — tu kakor tam — predpisati samo človek, ki ni imel nobenega pojma o manipulaciji s knjigami v magacinu!

Tako je bila nova zgradba že po svoji zasnovi in izvedbi a priori neprikladna za biblioteko. Ob selitvi knjižnice pa se je zamudila prilika, da se biblioteka vsaj za silo prilagodi novemu stanu. Pozabili so na znano Shakespearejevo: „Pa naj bo to tudi traparija, vsaj nekaj metode je v njej!“ — ki s trpkim spoznanjem v svoji drugi polovici včasih prav dobro pomaga pri interni manipulaciji z blagom biblioteke. Najsi je bila metoda starega magaciniranja taka ali taka, nekaj metode je bilo vendar le v njej, bila je osebju znana in po njej se je lahko ravnalo. Ob selitvi pa so jo popolnoma prevrnili, tako da je bila orientacija v njej posledaj možna le s pomočjo posebnih „voznih redov“. Kmalu se je tudi pokazala slaba stran tradicijskega magaciniranja po strokah, ki se je sedaj začelo mešati z mehničnim. In od dne do dne se je bolj občutila absurdnost, ki se je prezrla ob selitvi, ker ni nihče na njo mislil: čim bolj nova je bila knjiga, tem bolj je bila v magacinih oddaljena od kraja, kjer se je rabila. Tako sta v biblioteki sistematično šla v zgubo dva eminentna faktorja, ki sta za njo prav tako pomembna kakor drugod: — prostor in čas.

V takih razmerah je zadel biblioteko prevrat, ki jo je na mah postavil pred nove, neprimerno večje in težje, a tudi lepše naloge, ob enem pa ji dal na razpolago novih, večjih možnosti in sredstev za razvoj. Prej je bila provincijalna, „kranjska“ biblioteka, namenjena srednješolskim profesorjem in njihovim učencem, sedaj je — sicer ne po imenu, samo de facto in po delokrogu — postala univerzitetna biblioteka, ki je najprej dobivala

dolžne izvode iz vse Slovenije, kolikor je je ostalo pri Jugoslaviji, kesneje iz vse kraljevine. Osebeje, znanstveno kakor pisarniško, se je lahko pomnožilo, dosegle so se višje dotacije. Res so vedno bile, so še in še dolgo bodo težke ovire, ki jih bo mogel premagati samo združen napor vseh naših bibliotekarjev. Knjižničarstvo je pri nas brez tradicije, zato ne najde v javnosti pravega umevanja. Stara modrost: „Če ni za drugo rabo, bo vsaj za bibliotekarja“, se ne samo podzavestno goji, ampak tudi v praksi udeležuje, na zahodu kakor na vzhodu velja bibliotekarstvo samo za nekako manipulativno stroko, ne pa za odgovornosti polno delo kvalificiranega znanstvenika. Največja ovira pa je za biblioteke — ne samo pri nas, tudi drugod — splošni duh časa, ki kaže tako bridko malo umevanja za vrednote, ki se ne dajo izraziti v denarju. Ta se povsodi kaže v nekakem, kako bi rekel, fiskalizmu, ki pri bibliotekah vidi samo težke investicije, a nobenega finančnega efekta, oziroma: on vidi samo negativnega. Pošta prodaja vsaj znamke, drugod po uradih se za koleke nekaj dobi, samo biblioteke mnogo stanejo, pa nič ne — nesejo! Tu ni res nobene pomoči. Biblioteke so pač dragocena stvar, zato mnogo stanejo, koliko % pa vržejo, je nemogoče razložiti onemu, ki ne čuti tega z vsem svojim notranjim bitjem, in sicer ž njega boljše platjo.

Zato se je glavno delo obrnilo najprej v to smer, da se te ovire po možnosti odstranijo ali vsaj njih učinek omili. Posameznik ne more v tem opraviti mnogo. V novo fazo je stopilo to stremljenje l. 1926., ko so se na mednarodnem kongresu bibliotekarjev v Pragi sestali zastopniki treh naših velikih znanstvenih bibliotek, ki so si bili takoj na jasnem, da lahko našim bibliotekam pomaga samo ozko strnjena organizacija bibliotekarjev z jasno formuliranimi cilji. Ta organizacija, „Društvo jugoslovenskih bibliotekarjev“, se je ustvarila in imela svoj prvi skupni kongres v Zagrebu pod konec novembra 1931. Na njem se je videlo, da vlada v vseh principijalnih pršanjih naravnost idealno soglasje, na vseh straneh najboljša, kolegijalna pripravljenost, da drug drugemu pomaga. Tako bo društvo lahko pomagalo ustvariti one zakonite podlage in administrativne odredbe, ki bodo omogočile vsemu našemu bibliotekarstvu, da dvigne naše knjižnice na ono višino, ki velja v 20. stol. po drugih državah kot nekaj, kar je v današnjih časih umevno samo po sebi kot neobhodno potreben atribut in merilo za višino države, ki hoče veljati za kulturno.

Posamezna biblioteka ima v tem delu in boju poleg splošnih še svoje posebne naloge in nadloge. Ljubljanski je z ustanovitvijo univerze, ki mora v današnjem času in na tem mestu v povečani meri gojiti nacionalne discipline, v prvi vrsti narastla naloga, da dá univerzi na razpolago tozadevno literaturo. Tako je morala stopiti iz svoje nekdanje provincijalnosti s tem, da je sistematično začela kompletirati svoja „Slovenica“. Knjige, ki jih biblioteka hrani in dobiva, pa nikakor ne smejo ostati mrtev kapital, ampak

morajo med ljudi. Sicer obiskovavci biblioteke, ki jo dobro poznajo, približno vedo, kake knjige lahko v njej pričakujejo, za večino, posebno za mladino, pa to ne more veljati. Tej pomagajo drugod z natisnjenimi katalogi. Kjer tega ni, niti v najprimitivnejši obliki, si treba pomagati drugače. Sam sem poskusil na ta način, da sem v ljubljanskih dnevnikih po enkrat na teden priobčeval „asortirano“ zbirko 50 naslovov „Novosti drž. lic. knjižnice v Ljubljani“. Pri občinstvu je bila zelo prijazno sprejeta in je v frekvenci naše biblioteke pokazala jasne sledove, manj umevanja pa je našla ta akcija pri uredništvih (upravah?) dotičnih listov. In tako so se te „Novosti“ morale umakniti najprej onim iz „Prosvetne zveze“, nato „Šentjakobske knjižnice“, sam pa sem moral resignirano gledati, kako so se s pametno idejo okoristili drugi.¹

Med skrbmi in težavami, s katerimi se je ves ta čas borila biblioteka, pa je bilo vendar tudi nekaj veselih momentov. Uvidevnost in munificenca ljubljanske mestne občine je omogočila nakup Gutmansthalove biblioteke, obsegajoče par tisoč zvezkov in 5 krasnih omar. Ž njo je biblioteka obogatela ravno v onih strokah, ki so bile v njej dotlej slabo zastopane: geneologija in heraldika, angleška in francoska literatura 19. stol., nemški, angleški in francoski ilustrirani tiski med l. 1830.—60; po njej se je število ruskih knjig, ki jih je biblioteka dotlej imela, več ko podvojilo. — Nekaj časa ji je bil v službovanje prideljen šolan paleograf, ki je strokovno opisal vse njene rokopise. Iz tega je nastala debela knjiga: „Srednjeveški rokopisi v Sloveniji“ (S sodelovanjem Fr. Stelèta opisal Milko Kos. V Ljubljani. Umetnostno zgodovinsko društvo. 1931. 250 str.), ki je prekrasna mednarodna legitimacija za vrednost biblioteke, vrednost njenega materiala in dela, ki se v njej vrši. — Škoda, da so izvedbo drugega, enako pomembnega dela zaenkrat onemogočili nujnejši posli. „Gesamtkatalog der Wiegendrucke“, ki izhaja od 1925 in prinaša seznamek vseh pred 1501 natisnjenih knjig (takih ima naša biblioteka kakih 600!) z navedbo, v kateri knjižnici je kak izvod še danes ohranjen, je sicer v svojem pregledu kratic že odkraja določil kratico tudi za „Studienbibliothek Laibach“, doslej pa je še ni mogel rabiti, ker nima nobenega obvestila, katere inkunabule ima biblioteka. In vendar bi se v njem biblioteka lahko naravnost postavila s svojimi zakladi. Omenjeni katalog pravi namreč n. pr., da hrani edini znani izvod knjige: „Alexander Gallus, Doctrinale, Mediolani, Jacobus de Marliano, 1478“ milanska „Bibl. Braidense“, ker ne ve, da se tudi v naši biblioteki nahaja ta knjiga,² tako da v njem opisani izvod ni nikak „unicum“.

Sicer pa je biblioteka večino svojega internega dela porabila za čimdalje obupnejši boj s prostorom, ki ji ga vedno bolj primanjkuje. Primanj-

¹ Vse to pripovedujem samo zato, ker upam, da bo kje drugje kak moj kolega z enako akcijo imel več sreče.

² Prim.: Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do l. 1929., str. 425, slika!

kuje ga tako za magaciniranje knjig (kmalu se bodo samo zlagale kot polena in se sploh ne bodo mogle več izposojati), za interno manipulacijo z bibliotečnim gradivom, za promet s strankami, skratka: biblioteka bo v dogledni dobi imobilizirana. Ostala ji bo samo še možnost, da svoj material magacinira in varuje, ne bo ga pa mogla več posojati. Za enkrat jo drži pokoncu samo še upanje, da bo v doglednem času dobila novo zgradbo, s katero bo rešena vseh neprilik. Dotlej pa ima poleg vseh drugih skrbi še to, da si svoj novi dom postavi in notranje uredi, da se o pravem času pripravi na težkoče, ki jo bodo zadele ob selitvi, in da si ob pravem času pride na jasno, katere so prve, najnujnejše naloge, ki jo čakajo v novi zgradbi. Kakor povsod drugod, je tudi v bibliotekarstvu prava „politika“ istovetna z umnim prevdarkom vsega, kar lahko bodočnost prinese.

(Konec prihodnjič.)

Sonet o ženi

Bogomil Fatur

O, ti si v meni, moškem, kakor meč,
od tebe moja je mladost preklana
in sem še zdaj boleč in črna rana
in si ne opomorem nikdar več.

Vem, ti si mi za smrt na pot poslana,
obraz je tvoj kot led strupen, skeleč,
nagnita je mehkoča tvojih meč
in tvojih prs sredica otrovana.

Ne, ne, jaz nočem, nočem, nočem umreti,
strupena kal si, iz srca izdreti
te hočem kot strupeno, gnilo kal

in v sočno polnem zdravju zaživeti —
Le kaj, če bom potem še sam brez tal
začel nazaj po tebi hrepeneti?

otrok bo segal nekam daleč v bodočnost in to je vendar čudno. Kaj pa, znabiti bo boljši boljševik kakor njegov oče, znabiti bodo pa tedaj že druge stvari gibale svet.

Ko pa se potlej sreča s svojim sinom, si ta mane roke; nekam vesel je.

„No, stari, kaj praviš, začeti bo treba.“

„Začeti? Eh, ti že dolgo začenjaš in mnogo stvari si že začel; ne vem, kaj boš zdaj zopet začel. Ampak dobro bi vendar le bilo. Mislim, da je pri tebi vedno najlepše, kadar nekaj začneš. Da bi tudi le do konca izvedel.“

„Ne boj se. Ti se zame nič ne boj. Zdaj bomo začeli z življenjem.“

Vraga, kako pečejo oči! Ali tudi tebe pečejo oči? Zdi se, da tudi mladega Koštreca pečejo in prav tako Ado. Saj pravim, to je od tega pomladnega vetra. Pa naj le vleče, saj je prijeten, da le sije sonce in cveto breskve.

Ade nič ne moti, da se vsako jesen Bergmannovi peljejo v mesto, da se ustavijo pri njej, nič je ne moti, da ji pripovedujejo mestne novice. Tudi je nič ne moti, da ji vedno povedo, kdo vse se je odselil iz te pokrajine v mesto, in nič je ne moti, če pravijo, da tu ni mogoče stalno živeti. Naj le gre, komur se zdi, ona ne čuti potrebe, da bi šla. Kaj bi to, treba se je nekje usesti in tam ostati. Njene roke so vse razpokane, njene bose noge so rdeče od vetrov, spomladi krvavijo, njena obleka je raztrgana, ruta na glavi ji vihra v vetru. Po dvorišču pa se pojata mladi Koštrca, sedemletni, in šestletna Mari, na prtu pa poseda dveletni Ludvig, in že je na poti četrti. No, saj Koštrčev rod ni tako slab. In če bodo vsi boljševiki, kakor je bil oče, potlej, potlej ne bo ostala nobena židinja na svetu; najprej bodo vse razbili, nato jih pa poročili.

Zbogom, Bergmannovi!

„Univerzitetna biblioteka“ v Ljubljani

Dr. Joža Glonar

III.

(Konec.)

Zvonki bobni za gorami.
Ruski pregovor.

Biblioteka, ki je nastala kot organski plod stoletnih kulturnih strem-
ljenj Ljubljane, je v teku 19. stol. postala žrtev preorganizacije av-
strijskega višjega šolstva in s tem zgubila plodna tla za višji razmah. Že
kronologija velikih darov in nakupov je nad vse značilna: v drugi polovici
19. stol. takorekoč ne moremo več govoriti o njih. Tako je Ljubljana, ki se
je svoje dni kosala z drugimi znanstvenimi in kulturnimi centri, ki je dajala
mesta in dela učenjakom svetovnega slovesa, počasi tudi s te strani dobila
pečat provincijalnega mesteca.

Ugodnejše razmere, ki so nastale od l. 1919. naprej, ko je Ljubljani bilo vrnjeno njeno nekdanje višje šolstvo, pa so zadele biblioteko v nevzdržnih razmerah. Niti pomanjkanje primernih kreditov je ne duši tako, kakor pomanjkanje prostora in osebja. Daleč nekje v globini pa tiči še ena zapreka: sedanji duh časa, ki je usmerjen nehistorično, če že ni včasih zgodovinskemu gledanju na svet naravnost sovražen. Profesorje zanimajo v prvi (in skoro edini) vrsti samo „najnovejše publikacije“, učence „kompendiji“, ki pa naj bodo kar se da kratki. Današnja generacija si je izbrala za svojo devizo „farà da se“ in se zato že nekako instinktivno ogiblje konkretnim pričam kulturnih naporov preteklih stoletij. Kako redki so, ki n. pr. zahtevajo Petrarkova latinska dela ali kak prirodoslovni spis iz 18. stoletja! Vse to pa je samo prehoden pojav; prej ali slej se bo ta duševni ustroj sam po sebi spremenil, tedaj pa bodo zopet prišli do svoje prave veljave dragoceni stari zakladi naše biblioteke.

Kar danes biblioteka potrebuje, je nova, primerna stavba. Projekt za njo je izdelan, tudi publiciran.¹ Sedaj gre za to, da se ta projekt res ustvari. Na tem je interesiran ves narod, ne samo oni, ki so v prvi vrsti prizadeti: bibliotekarji in obiskovavci. Znanost je vsakemu narodu prav tako potrebna kakor zrak in voda, misel, da je možna brez velikih in dobrih bibliotek, je usodna zabloda. Razveseljivo dejstvo je, da se je prav v krogu slušateljev ljubljanske univerze začela akcija, ki dela na tem, da se v najširše kroge zanese zanimanje za novo stavbo univerzitetne biblioteke. Sedaj je najlepša prilika, da — po češkem vzorcu — kaj monumentalnega postavi „Narod sebi“.

Vzporedno s to akcijo bo treba urediti še drugo, enako važno, brez katere si uspešnega bibliotekarstva v naši državi ne moremo misliti: ustvariti bo treba nov, današnjim razmeram primeren in na višini časa stoječ zakon o bibliotekah. Na tem se sicer že dolgo dela, toda brez pravega efekta. Res je sicer, da ima naš zakonodajni aparat vedno dovolj nujnejših poslov, vendar pa bi skrbi za kulturne potrebe ne smel tako očitvidno porivati v stran. Tudi je upati, da bodo ob tem delu imeli tudi bibliotekarji vendar le enkrat vsaj nekaj besede. Saj zadeva ta zakon objekt, ki ga baš oni najboljše poznajo, saj je izvrševanje tega zakona poverjeno v prvi vrsti njim. Bilo bi nenaturno in nespametno, če bi se formulacija tega zakona prepustila zgolj juristom, ki so ob najboljši volji v tej stvari vendar le lajiki, pa naj so še tako odlični procesualisti in kriminalisti.

Ta zakon bo poleg drugega moral točno urediti tudi dvoje vprašanj, ki bibliotekarstvo v njegovem razvoju zelo ovirata. Prvo je vprašanje od-

¹ Plečnik Jože & Francè Stelè: Projekt univerzitetne biblioteke ljubljanske. V Ljubljani. J. Blasnika nasl. 1935. 4°. 56 str. — Obširen opis, motivacija in mento takorekoč ob zadnji uri, ki mu naj pozorno prisluhnejo vsi, ki jih ta problem zadeva!

daje dolžnih izvodov, ki je v našem tiskovnem zakonu rešeno na polovičarski način. Kdor kolikor toliko pozna naš čas in njegove potrebe, ali se nad tem vsaj nekoliko zamisli, bo kmalu uvidel, kako neizmerne važnosti bi bilo za naše telesno in duševno sožitje v sedanosti in bodočnosti, če bi bili vsi tiski, kar jih izhaja v naši državi, občinstvu na razpolago v treh (ali štirih) velikih bibliotekah, ki se nahajajo v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu. Na ta ali oni način se je to vsa ta leta sem res tudi skušalo doseči; prve korake je na tem polju storila narodna vlada v Ljubljani. Pozneje pa je šla stvar vedno bolj na slabše. Danes imamo n. pr. absurd, da bi morala ljubljanska biblioteka kupovati knjige, ki izhajajo n. pr. v Celju ali Beogradu, knjige, ki se — nedostopne za javnost — valjajo in prašijo po raznih uradih, dočim se tiskarji in založniki povprašujejo, kam neki gre toliko njihovih publikacij, ki jih oddajajo kot dolžne izvode, če jih niti javne biblioteke, kot za javnost namenjene državne institucije, ne prejema. — Drugo vprašanje je nekako lokalnega, ljubljanskega značaja: biblioteka bo morala enkrat res tudi dobiti predikat „Univerzitetna“, ker bo s tem na zunaj označeno samo resnično dejansko stanje. Sicer se bo ob tej priliki pojavil kompleks kočljivih problemov glede medsebojnega razmerja, ki pa se bodo ob nekotiki dobri volji na obeh straneh tem lažje dali rešiti, ker se lahko poslužimo dragocenih izkušenj, ki so jih na tem polju v stoletjih nabrale druge univerze in biblioteke. Vse te skrbi bo bogato odtehtala pridobitev, ki bo dobro došla obema, biblioteki in univerzi: že s tem predikatom samim bo biblioteka dobila pravico do brezplačnega prejema dragocenih znanstvenih publikacij, posebno iz anglosaksonskega sveta, ki so namenjene za biblioteke, ki nosijo kot pečat in vidni znak znanstvenosti v svojem imenu predikat, da so „univerzitetne“.

Tako prihajamo počasi do vprašanj in problemov, ki so nekako bolj interne, ozko bibliotekarskega značaja. Toda tudi o njih treba govoriti, in prav posebno še o teh. Saj nimamo nikakih skrivnosti, današnji bibliotekar ni nikjer več na vsem božjem svetu oni učeni čudak, znan še v 18. stol., ki je smatral biblioteko nekako za „svojo“, in njene zaklade čuval pred radovedneži bolj ljubosumno kakor medvedka negodne mladiče. Danes so biblioteke namenjene javnosti, katere last so, danes niso več last posameznih monarhov ali bolj ali manj prosvetljenih aristokratov. Zato tudi ne morejo uspevati brez pravilnega umevanja in živega sodelovanja te javnosti. Tako je popolnoma naravno, da mora biti javnost o njihovih potrebah in problemih poučena.

Problemi, s katerimi se bomo bavili v naslednjem, niso zgolj ljubljanski — od teh samo izhajamo — ampak so v ozki zvezi s problemi, ki so aktualni za vse znanstvene biblioteke v naši državi. Naj je kaki biblioteki njena tradicija vtisnila še tako svojevrsten razvoj, ali ji nje okolje dalo svojevrstne naloge, vkljub vsem individualnim potezam, ki jih je na

ta način dobila, jo ž njenimi sosedami in tovarišicami veže v skupino z istimi nalagami in interesi že dejstvo samo, da je baš biblioteka. Bibliotekar, ki bi na to skupnost pozabil, bo z bridkim razočaranjem spoznal, da s tem ni koristil nikomur, najmanj pa sebi.

*

Tako si revež
spravljiči začarani grad.
Župančič.

Prva naloga, ki pričakuje biblioteko v novi zgradbi, je čim bolj popešena inventarizacija — po današnjih metodah — njenega starega fonda. Danes je stvar v resnici taka, da ne moremo točno odgovoriti na vprašanje, ali se kaka knjiga pri nas nahaja ali ne. Mogoče jo imamo, samo inventarizirana ni, ali pa je katalogizirana tako, da je ni mogoče najti. To povem brez vsakega sramu: tega nisem zakrivil jaz, a tudi moji predniki so v tej reči brez prave krivde, saj talkratni bibliotekarji tudi drugod niso znali delati drugače. Danes stoji pred nami kategorična zahteva, da moramo vedeti, kaj imamo v svojih skladiščih, če že ne iz drugega razloga, že zato, da ne bomo po nepotrebnem trtili dragocenega prostora s postavljanjem dublet.

Druga, nič manj važna naloga bo čim učinkovitejša mobilizacija teh zakladov. Knjige se ne smejo dolgočasiti po policah, ampak morajo med ljudi. To je njihova naloga, to tudi del njihovega življenja: biblioteko, ki stoji neporabljena, požreta vlaga in prah (če se sicer ne skrbi za njeno higijeno). Od kraja si bo treba pomagati z internimi sredstvi, n. pr. z razpoložljivijo novitet na splošni ogled, predno gredo v skladišče, ali pa z afiširanjem naslovov najnovejših pridobitev. „Enkrat, pa nobenkrat več“ velja le redko za knjigo: ob enem interesentu se bo ogrel drugi in tako bo knjiga res prišla med ljudi. Vendar pa je ta sistem nekoliko enostranski in celo krivičen, ker protežira ljudi, ki v biblioteko prihajajo, ljudem izven nje ne koristi prav nič.

Zato bo treba vztrajno delati na to, da dobimo počasi tiskane kataloge naših bibliotek, ki bodo lahko šli v svet, med ljudi. Mislim si katalog, ki bi ga naj založilo ministrstvo za prosveto, in ki bi bil lahko urejen na dva načina. Ali bi prinašal samo vsakoletno „nacijonalno bibliografijo“, ki jo inozemstvo vedno bolj nervozno zahteva od nas, t. j. pregled vsega, kar je v določenem letu pri nas izšlo, z navedbo signatur naših bibliotek — ali pa povrh tega še vse druge knjige, ki so jih naše biblioteke v določenem letu pridobile.

V prvem slučaju bi moral tak katalog prinašati čim popolnejšo bibliografijo našega tiska v določenem letu; če bi se kljub sodelovanju štirih znanstvenih bibliotek kak tisk katero leto izmuznil, bi se kratkoma lo sprejel v bibliografijo naslednjega leta. Prav nobena škoda ne bo, če bomo,

listajoč po tem katalogu, n. pr. z grozo spoznali, da tvori pretežno večino naše tiskarske produkcije politično časopisje, šolske knjige in razne vrste — šund! Naravnost koristno bo, če se bodo nad takim dejstvom zamislili ljudje med nami, ki se imenujejo socijologe, evgenike i. t. d. Toda to je samo en primer koristi, ki bi jo imeli od samoumevne zahteve, da moramo vendar imeti tudi nekako inventuro onega dela našega narodnega gospodarstva, ki ga reprezentira naš tisk.

Neprimerno večja korist bi bila seveda od drugega, razširjenega tipa kataloga, kakor smo ga zgoraj opisali. Niti ni treba misliti samo na znanstvenika, ki živi izven naših kulturnih centrov, pa se tako lahko informira, kaj mu je pri nas na razpolago in kje. Vzemimo n. pr. človeka med graničarji kje na pozabljeni postojanki, ki mu v prostem času ne zadošča n. pr. lov, turistika ali krčma: kolika sreča zanj, če ve, da ga stane samo uradni dopis, pa ga bo prišla obiskat zaželena knjiga. Ena največjih prednosti takega kataloga pa bi bila ekonomičnejša poraba dotacij naših znanstvenih bibliotek: noben uvideven šef ne bo kupil knjige, ki je ne potrebuje pri hiši kakor nož in vilice, če bo vedel, da mu je, če treba, na razpolago v drugi biblioteki.

Če bo katalog v tej ali oni obliki (najučinkovitejša bi bila druga!) par let stalno izhajal in dokazal svojo korist, bo mogoče misliti na nekaj še večjega, na skupni katalog starega fonda naših znanstvenih bibliotek. Zagreb in Beograd imata sicer že deloma natisnjene kataloge, ki pa ne odgovarjajo modernim bibliografskim zahtevam. Z obema vrstama kataloga bi šele dobili pravi ključ do zakladov naših bibliotek, nekaj, kar bi bilo vsaj od daleč to, kar je za Nemce njih impozantni „Gesamtkatalog der preussischen Bibliotheken“, ki gre n. pr. na Japonsko (kar v 15 izvodih!

Seveda je vse to za enkrat samo muzika še precej oddaljene bodočnosti. Predno bo reč mogoče vzeti v roke, moramo bibliotekarji rešiti eno najbolj važnih vprašanj: enoten način bibliografske notacije in katalogizacije. Danes imamo toliko bibliografskih in katalogizacijskih metod, kolikor je pri nas bibliotek. To ni nobeno čudo za onega, ki ve, da so vse te biblioteke doslej živele popolnoma izolirane vsaka sama za sebe, in da se prava bibliotekarska tradicija na vsaki izmed njih šele polagoma in s težavami ustvarja. Brez te enotnosti pa je enoten katalog nemogoč. Priprave za unifikacijo se že dolgo vršijo, drugi kongres „Društva jugoslovenskih bibliotekarjev“, ki se bo vršil prihodnje leto, bo mogoče že lahko sprejel konkretne predloge. Kogar ta vprašanja mičejo, temu namignem samo na dva problema: 1) transkripcija (transliteracija) osebnih imen, ki se v različnih jezikih različno pišejo (n. pr. Tourgénéieff, Šekspir), in 2) alfabetični red kataloga!

Za vrsto akcij, s katerimi skuša biblioteka mobilizirati svoje zaklade, ki smo jih dosedaj opisali, je značilno, da je samo nekaka ilustracija sveto-pisemskega „Pustite male k meni priti!“ Toda, kaj pomaga, če vrata bibliotek še tako na široko odpremo, ko pa ti „mali“ ne vedo, kam in kako bi se obrnili, če jim damo še tako dobre kataloge v roke, če pa ne vedo, kako bi jih brali, kako bi v njih iskali. Zato mora biblioteka sama, mora bibliotekar sam iti naravnost med ljudi. Kar se drugod že davno prakticira, se bo moralo vendar enkrat začeti tudi pri nas. Na univerzah se morajo uvesti redna predavanja o ustroju in rabi znanstvenih bibliotek in vsem, kar je s tem v zvezi (bibliografska metoda in praksa, pomagala, način citiranja i. t. d.), kar je vse samo del metodike znanstvenega dela, ki se je mora vsak začetnik učiti, ki jo pa naše univerze nekam po mačehovsko traktirajo. Poleg tega bo treba uvesti na naših bibliotekah bibliotekarske kurze, ki naj ne bodo dostopni samo za naš bibliotekarski naraščaj, ampak tudi za druge. Ne morem si misliti n. pr. asistenta na kakem znanstvenem inštitutu, ki je obenem bibliotekar, pa ne zna vsaj male poštevanke bibliotekarske teorije in prakse. Ista velja tudi za vse večje biblioteke izven univerzitetnih inštitutov. Naše nove velike občine bodo počasi — po vzorcu Češkoslovaške — morale ustvariti tudi svoje občinske knjižnice. Če bo biblioteka količkaj večja, jo bo težko kratkomalo prepustiti v bibliotekarskih rečeh nešolanemu občinskemu tajniku, ker bo izdihnila. Naši brezposelni inteligenci se odpirajo nova torišča! Šolanih bibliotekarjev ne bo nikdar preveč. Kadar jih bomo v Ljubljani tudi izven univerzitetne biblioteke imeli dovolj, bo mogoče misliti na realizacijo centralnega kataloga ljubljanskih znanstvenih bibliotek. Univerzitetni bibliotekarji bodo namreč s svojo lastno biblioteko in njenimi katalogi imeli vedno posla čez glavo.

*

Bibliotekarji ne mislimo z Arhimedom, da samo nimamo kam stopiti, pa bi postavili svet na glavo. Nam je samo hudo ob misli, da čuvamo mrtve zaklade, pa se včasih malo zasanjamo, kako bi bilo, če bi z našimi bibliotekami ne bilo tako, kakor je. Mogoče nam bo vendar kdo pomagal, da bodo te lepe sanje kedaj postale živa resnica. Če že ne za nas, pa vsaj za naše srečnejše naslednike.

Zato sem napisal te vrstice, ki nikakor nimajo ambicije, da je ž njimi ves bibliotечni problem izčrpno obravnan.²

² Članek je bil napisan na našo izrečno željo.